

Interventie

Benzies & Batchies

Erkenning

Erkend door deelcommissie

Jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie

Jeugdgezondheidszorg, preventie en gezondheidsbevordering

Ontwikkelingsstimulering, onderwijs-gerelateerd aanbod en jeugdwelzijn

Maatschappelijke ondersteuning, participatie en veiligheid

Sport en Bewegen

Datum: 11 april 2024

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Marloes Doeswijk, Marloes Martens, Sanne Louw en Mark Miedema naam (18 januari 2024).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Benzies & Batchies'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoud

Inhoud.....	3
Samenvatting	4
Doelgroep	4
Doel	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	5
Onderzoek.....	5
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel.....	8
1.3 Aanpak	9
2. Uitvoering	14
3. Onderbouwing.....	20
4. Onderzoek.....	29
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	29
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten	31
5. Samenvatting Werkzame elementen	33
6. Aangehaalde literatuur.....	34
7. Praktijkvoorbeeld.....	38

Samenvatting

Benzie's & Batchies (B&B) is een interventie die ontwikkeld is om seksueel grensoverschrijdend gedrag onder leerlingen van 12-16 jaar van het voortgezet onderwijs te voorkomen. B&B bestaat uit verschillende onderdelen die elkaar aanvullen: voorbereidende en verdiepende lessen die worden gegeven door de docent (A), een educatieve theatervoorstelling gevolgd door groepsdiscussies (B), aangevuld met een weerbaarheidstraining (C). Tijdens de voorbereidende les worden leerlingen geïntroduceerd op het thema via stellingen, filmpjes en opdrachten. De verdiepende lessen helpen om het thema levendig te houden bij de leerlingen. De theatervoorstelling wordt op school uitgevoerd door jongerenexperts. Onderwerpen die in de voorstelling aan bod komen, zijn o.a. hoe je iemand versiert; onzekerheid, negatieve gedachten en zelfbeeld; social media en sexting; respect, grenzen en verliefdheid; (homo)seksualiteit. De klas wordt in groepjes verdeeld. Na elke scène discussiëren de leerlingen aan de hand van stellingen met elkaar onder leiding van een jongerenexpert. Aanvullend kunnen scholen ervoor kiezen de weerbaarheidstraining te geven. Deze lessen zijn erop gericht de leerlingen bewust te maken van hun attitude ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag. Daarbij worden vaardigheden aangeleerd, zodat leerlingen op een betere manier uiting kunnen geven aan hun wensen.

Doelgroep

Leerlingen van de tweede en derde klas op alle niveaus van het voortgezet onderwijs (leeftijd 12-16 jaar).

Doel

Het vergroten van kennis van leerlingen in het voortgezet onderwijs (12 – 16 jaar) ten aanzien van gezond seksueel gedrag en het bevorderen van hun seksuele weerbaarheid. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de toekomst.

De volgende 4 criteria staan centraal voor gezond seksueel gedrag:

- wederzijdse toestemming,
- vrijwilligheid,
- gelijkwaardigheid,
- zelfrespect.

Aanpak

De interventie bestaat uit verschillende onderdelen die elkaar aanvullen: een voorbereidende les (verplicht onderdeel), een educatieve theatervoorstelling met groepsdiscussie (verplicht onderdeel) en een weerbaarheidstraining (optioneel onderdeel). Ook zijn er verdiepende lessen (optioneel onderdeel). Door het programma als geheel in te zetten kan een optimaal resultaat bereikt worden.

Materiaal

Voor de uitvoering van de interventie zijn verschillende materialen nodig. Er zijn materialen voor de scholen (zoals wervingsmateriaal en evaluatieformulieren), voor de professionals (zoals het script voor de theatervoorstelling), voor de opleiding van de jongerenexperts (zoals een draaiboek) en voor de praktische uitvoering van het programma (zoals een beamer en muziekinstallatie).

Onderbouwing

Jongeren komen in aanraking met seksueel grensoverschrijdend gedrag en dat heeft grote negatieve gevolgen. Zo blijkt dat het aantal jongeren van 13 tot 25 jaar dat te maken heeft gehad met seksueel geweld (van ongewenste seksuele opmerkingen en aanrakingen tot allerlei vormen van seks tegen hun wil) de laatste jaren is toegenomen. Twee op de drie meisjes en één op de drie tot vier jongens hebben te maken gehad met seksueel geweld. Jongeren checken niet vaak of de ander daadwerkelijk seks wil. Tot slot zijn veel jongeren niet tevreden over het onderwijs dat zij krijgen op het gebied van seks; er is behoefte aan meer aandacht voor de relationele kant van seksualiteit. De negatieve gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn groot. Denk bijvoorbeeld aan zelfbeschadiging, suïcidale gedachten, eetproblemen, middelenmisbruik en zich onveilig voelen op school.

Er liggen verschillende determinanten ten grondslag aan het ontstaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren. Benzies & Batchies speelt in op de attitude, subjectieve norm, prototypering en eigen effectiviteit. De interventie maakt gebruik van de methoden peer-education/modelling en vaardigheidstraining en volgt principes van het Prototype Willingness Model en de Theory of Planned Behavior. Om de gedragsdeterminanten te kunnen beïnvloeden worden verschillende methoden en strategieën gebruikt, zoals modelling, educatief theater en nieuwe argumenten.

Onderzoek

In 2023 is er een procesevaluatie uitgevoerd naar Benzies & Batchies onder leerlingen en uitvoerders van de interventie (docenten en jongerenexperts), gebruikmakend van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. Uit het onderzoek bleek dat zowel leerlingen als docenten en jongerenexperts overwegend positief zijn over Benzies & Batchies. Met name de theatervoorstelling en de groepsdiscussies worden erg gewaardeerd. Leerlingen voelen zich over het algemeen ook veilig genoeg om over het thema te praten. Verbeterpunten zitten met name in het betrekken van leerlingen met een culturele of religieuze achtergrond waarin het niet gebruikelijk is om over relaties en seksualiteit te praten en het geven van concrete tips en/of handvatten.

TNO en Movisie hebben eerder onderzoek gedaan (2013) naar de effecten van de interventie op (de intentie tot) seksueel grensoverschrijdend gedrag en determinanten van dit gedrag. Er werd bij 398 leerlingen in het vmbo (kader/tl) en praktijkonderwijs een vragenlijst over hun opvattingen over seksueel grensoverschrijdend gedrag en de waardering van het programma afgenomen en bij 13 docenten een vragenlijst over de implementatie van het programma. Daarnaast werden gegevens verzameld uit groepsinterviews en observatie van het programma. Het onderzoek laat zien dat de interventie een positieve invloed heeft op de opvattingen over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De houding, normen en het vertrouwen in eigen kunnen van leerlingen met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn verbeterd.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Leerlingen van de tweede en derde klas op alle niveaus van het voortgezet onderwijs (leeftijd 12-16 jaar).

Intermediaire doelgroep

De intermediaire doelgroep bestaat uit docenten in het voortgezet onderwijs, jongerenexperts en weerbaarheidstrainers.

- De docenten geven de voorbereidende en verdiepende lessen. Dit kan in principe elke docent in het voortgezet onderwijs zijn, maar meestal is het de mentor van de klas.
- Jongerenexperts geven de theatervoorstelling. Deze jongerenexperts zijn jongeren tussen de 17 en 25 jaar. Het is een diverse groep qua seksuele en culturele achtergrond en de groep heeft affiniteit met werken met jongeren.
- Weerbaarheidstrainers geven de weerbaarheidstraining. De weerbaarheidstrainers zijn vanuit KiKiD opgeleid voor het geven van de training en hebben affiniteit met de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het bevorderen van weerbaarheid van jongeren.

Selectie van doelgroepen

Scholieren nemen deel in klassikaal verband; de hele klas doet mee. De school bepaalt bij welke klassen Benzies & Batchies wordt ingezet.

Er zijn geen specifieke selectiecriteria. Dat er significante verschillen bestaan tussen jongens en meisjes als het gaat om stereotypering, houding en gedrag ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag is een expliciet thema van de interventie. Er wordt daarom bewust gekozen om jongens en meisjes samen te laten deelnemen. De interventie is cultuur- en gendersensitief, maar niet specifiek. De interventie is geschikt voor de bestaande culturele en demografische diversiteit op alle niveaus van het voortgezet onderwijs.

Door de flexibiliteit van het programma kan snel worden ingespeeld op eventuele ervaren onveiligheid bij leerlingen. De discussiegroepjes kunnen bijvoorbeeld op basis van voorafgaand advies of verzoek van de mentor selectiever worden samengesteld (bijvoorbeeld alleen meisjes of jongens). Vooralsnog is dit zelden nodig geweest. Het plenaire gedeelte wordt wel altijd uitgevoerd voor alle leerlingen tegelijk.

Het programma is mogelijk minder geschikt voor jongeren die ervaring hebben met extreme vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG), zoals seksueel misbruik, incest, verkrachting. Voorafgaand aan de uitvoering is er contact met de scholen om te bespreken of er speciale aanpassingen nodig zijn. Er kan bijvoorbeeld extra aandacht worden besteed aan een onderwerp dat op dat moment speelt in de klas (eventueel met extra begeleiding van een vertrouwenspersoon). Daarnaast bespreekt de school, voor de interventie start, met de leerlingen welke thema's aan bod komen tijdens Benzies & Batchies. Leerlingen die wegens ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag niet willen deelnemen aan de interventie, mogen zich terugtrekken. Ook tijdens de voorstelling kunnen leerlingen zich terugtrekken. Daarom is het ook belangrijk dat de

mentor of docent van de leerlingen bij de theatervoorstelling aanwezig is. Hij of zij kan deze leerlingen opvangen. Bij signalering van problemen tijdens het programma wordt een leerling (altijd in overleg) doorverwezen. Bij deze doorverwijzing wordt altijd gezorgd voor een warme overdracht: in overleg met de leerling wordt besproken met wie KiKiD contact opneemt (bijvoorbeeld de mentor, zorgcoördinator of leerlingenbegeleider). De regie is in principe bij de leerling, tenzij vanuit KiKiD wordt ingeschat dat de leerling in direct gevaar is. KiKiD heeft een protocol ontwikkeld, zodat de jongerenexperts precies weten welke stappen ze moeten zetten als zij problemen signaleren. Dit protocol is gebaseerd op het [vlaggensysteem van Movisie](#).

Intermediaire doelgroepen

De school geeft aan welke docenten betrokken dienen te worden in de voorbereiding en afronding van het programma in de klas. Meestal is het de mentor van de klas.

De jongerenexperts worden via de website van KiKiD, sociale media, LinkedIn, de vacaturewebsite Indeed en de theaterkrant geworven. Daarnaast worden nieuwe jongerenexperts geworven via het netwerk van de jongerenexperts die al bij KiKiD in dienst zijn. KiKiD werft op deze manier alle jongerenexperts voor de verschillende theatervoorlichtingsprojecten die zij uitvoert op scholen. M.b.t. de selectiecriteria van de jongerenexperts verwijzen we naar het onderdeel opleiding en competenties van de uitvoerder.

De werving van de weerbaarheidstrainers wordt gedaan vanuit het eigen netwerk van Stichting KiKiD. Via (het netwerk van) reeds door Stichting KiKiD getrainde weerbaarheidstrainers komen de nieuwe trainers binnen. Ook wordt er samengewerkt met culturele maatschappelijke organisaties uit het netwerk van Stichting KiKiD die geschikte kandidaten weten te werven. De weerbaarheidstrainers komen op sollicitatiegesprek en worden op ervaring met de doelgroep, uitstraling en culturele achtergrond geselecteerd om deel te nemen aan het train-de-trainer traject.

Betrokkenheid doelgroep

Benzies & Batchies wordt sinds 2007 ingezet. De ontwikkeling van de interventie is voor een belangrijk deel gebaseerd op gesprekken met jongeren van 12-16 jaar op verschillende vmbo-scholen en in een jongerencentrum. De basis van de interventie is gevormd door de uitvoer van een pilot in 15 klassen (ongeveer 500 leerlingen). Na afloop van deze pilot zijn vragenlijsten afgenomen bij de leerlingen en docenten. Naar aanleiding van deze informatie zijn waar nodig de scènes, stellingen en oefeningen aangescherpt. Het taalgebruik en onderwerpen werden bijvoorbeeld aangepast, zodat de scènes en stellingen zo realistisch en actueel mogelijk waren.

Ontwikkeling script educatieve theatervoorstelling

De theatervoorstelling Benzies & Batchies heeft een basisscript. Dit is tot stand gekomen met input uit de pilot (zie boven) van deelnemende leerlingen en docenten. Jaarlijks zijn er vier evaluatiemomenten met alle uitvoerders (jongerenexperts, weerbaarheidstrainers, regisseur, projectleiders) om de scènes van de theatervoorstelling waar nodig door te ontwikkelen. Bij deze actualisatie wordt ook gebruik gemaakt van de feedback van deelnemers in het afgelopen jaar (evaluatieformulieren), de maatschappelijke trends en recente wetenschappelijke bevindingen.

1.2 Doel

Hoofddoel

Het vergroten van kennis van leerlingen in het voortgezet onderwijs (12 – 16 jaar) ten aanzien van gezond seksueel gedrag en het bevorderen van hun seksuele weerbaarheid. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de toekomst.

De volgende 4 criteria staan centraal voor gezond seksueel gedrag:

- wederzijdse toestemming,
- vrijwilligheid,
- gelijkwaardigheid,
- zelfrespect.

Subdoelen

Leerlingen:

Subdoel 1:

De leerlingen zijn zich bewust van hun grenzen en wensen en het bewaken van deze grenzen, doordat:

- de leerlingen zich bewuster zijn van hun eigen grenzen en wensen op seksueel gebied;
- de leerlingen zich bewuster zijn van de negatieve gevolgen van het overschrijden van hun (seksuele) grens en die van de ander.

Subdoel 2:

De leerlingen hebben een grotere negatieve attitude ten aanzien van ongewenste sexting, doordat:

- de leerlingen zich bewuster zijn van de risico's van sexting;
- de leerlingen zich bewuster zijn van de gevolgen (waaronder de ervaren druk) voor een slachtoffer van sexting.

Subdoel 3:

De leerlingen hanteren minder genderstereotype (subjectieve) normen ten aanzien van seksualiteit:

- Leerlingen zijn beter in staat om genderstereotype rollen te herkennen;
- Leerlingen vinden vaker dat jongens en meisjes hetzelfde behandeld moeten worden t.a.v. seksualiteit.

Subdoel 4:

De leerlingen ervaren een grotere eigen effectiviteit in het aangeven van hun wensen en grenzen in (fysiek) contact met een ander:

- De leerlingen zijn beter in staat om signalen bij zichzelf en de ander te herkennen die erop duiden dat een grens in (fysiek) contact (bijna) wordt overschreden;
- De leerlingen hebben een groter vermogen om effectief te reageren.

Subdoel 5:

De leerlingen laten zich in hun handelen minder beïnvloeden door prototypische sociale normen van anderen, doordat:

- leerlingen zich er bewuster van zijn dat er verschillende vormen zijn van relaties en seksuele voorkeuren (bijvoorbeeld homoseksualiteit);
- leerlingen verschillende vormen van seksualiteit (bijvoorbeeld homoseksualiteit) normaler vinden ;

- leerlingen positief staan tegenover de keuzes van anderen m.b.t. relaties en seksuele voorkeuren.

Subdoel 6:

De ervaren weerbaarheid van de leerlingen is vergroot door een groter gevoel van eigenwaarde en toegenomen eigen effectiviteit ten aanzien van het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag:

- De leerlingen hebben vertrouwen in hun vaardigheden om directe sociale druk te weerstaan;
- De leerlingen hebben een positiever zelfbeeld.

Intermediaire doelgroepen:

De docent:

- voelt zich beter in staat zijn leerlingen te begeleiden ten aanzien van het thema relaties en seksualiteit;
- is beter op de hoogte van de leefwereld van jongeren op het gebied van relaties en seksualiteit.

De jongerenexpert en weerbaarheidstrainer:

- kunnen leerlingen kennis en handvaten bieden om gezond seksueel gedrag te vertonen en hun seksuele weerbaarheid te bevorderen;
- herkennen wanneer een leerling doorverwezen dient te worden en weten de juiste stappen te ondernemen.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De interventie bestaat uit 3 aanvullende onderdelen: (A) een voorbereidende les (B) een educatieve theatervoorstelling met groepsdiscussie en (C) de weerbaarheidstraining.

- Docenten ontvangen digitaal lesmateriaal en instructies als introductie op Benzies & Batchies. Docenten krijgen via een link toegang tot de voorbereidende les die wordt gegeven aan de leerlingen. De voorbereidende les wordt een week voor de voorstelling uitgevoerd. Ook zijn er voor een docent aanvullende verdiepende lessen die ze kunnen geven, beschikbaar op het online leerplatform LessonUp. De docent ontvangt via de mail een informatiebrief met instructies en de link naar deze lessen.
- De theatervoorstelling 'Benzies & Batchies' bestaat uit korte scènes (+ 5 minuten per scène) over SGOG en seksualiserende (sociale) media, gespeeld door vijf jongerenexperts die opgeleid zijn door KiKiD. De klas wordt in groepjes verdeeld. De leerlingen discussiëren aan de hand van stellingen onder leiding van de jongerenexperts. Zo wordt er een open en eerlijk gesprek gecreëerd over SGOG, seksuele weerbaarheid, wensen en grenzen. Tijdens de voorstelling wordt veel gebruik gemaakt van beeld en geluid.
- De weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties bestaat uit twee lessen met fysieke en creatieve opdrachten, aangevuld met groepsgesprekken. De lessen worden gegeven door gediplomeerde weerbaarheidstrainers.

Opzet van de interventie Benzies & Batchies

<i>Activiteit</i>	<i>Uitvoerder</i>	<i>Duur</i>
A Voorbereidende les	Docent	1 lesuur (45 minuten)
B Theatervoorstelling + groepsdiscussie	5 jongerenexperts	90 minuten
C Weerbaarheidstraining	2 weerbaarheidstrainers	2 lesuren (90 minuten)

A   Verdiepende lessen   Docent

1 lesuur (45 minuten) per
verdiepende les

De theatervoorstelling en de groepsdiscussie zijn verplichte onderdelen. Het uitvoeren van de voorbereidende les en verdiepende lessen wordt via de mail, telefonisch en de lesbrieven voor docenten sterk aangeraden, maar niet verplicht gesteld. KiKiD archiveert of scholen de voorbereidende les heeft gegeven. Scholen kunnen er aanvullend voor kiezen de weerbaarheidstraining in te zetten en verdiepende lessen via het online leerplatform LessonUp te geven. KiKiD raadt altijd aan het volledige programma in te zetten voor het grootste effect. De hierboven beschreven subdoelen 1, 2, 3 en 5 voor leerlingen kunnen behaald worden met de uitvoering van alleen onderdeel A en B. Voor het behalen van subdoelen 4 en 6 dient het gehele programma ingezet te worden.

Inhoud van de interventie

KiKiD is de ontwikkelaar van Benzies & Batchies en heeft landelijk de regie over de implementatie van de interventie.

De werving door KiKiD vindt plaats door:

1. LinkedIn campagnes gericht op mensen werkzaam in het onderwijs en professionals werkzaam in de non-profit sector, zoals gemeenten,
2. het online lesprogramma LessonUp, Er wordt contact opgenomen met scholen die gebruik hebben gemaakt van het gratis lesmateriaal in de user omgeving LessonUp.
3. de ingevulde evaluatieformulieren. Via de evaluatieformulieren wordt gevraagd naar scholen die ook interesse kunnen hebben voor een project van KIKID.
4. de nieuwsbrief. Er wordt maandelijks een nieuwsbrief verstuurd waarin Benzies & Batchies onder de aandacht wordt gebracht.
5. gezonde schooladviseurs die Benzies & Batchies in adviesgesprekken met scholen meenemen.
6. flyers bij congressen en symposia

Tot slot kunnen geïnteresseerde scholen KIKID ook rechtstreeks benaderen.

Als een school geïnteresseerd is in het implementeren van Benzies & Batchies kan contact worden opgenomen met KiKiD via een contact- of boekingsformulier op de website van KiKiD, of via de persoonlijke mail of via de telefoon van een van de medewerkers van KiKiD. Deze worden in beeld gebracht op de website van KiKiD.

De interventie bestaat uit de volgende onderdelen:

A. Voorbereidende les

De docent ontvangt een informatiebrief met instructies via de mail en een online link naar de voorbereidende les. De les is bedoeld als introductie van het aankomende programma en om leerlingen alvast na te laten denken over het thema relaties en seksualiteit. Aan de hand van filmpjes (met bekende Nederlanders) en stellingen (bijvoorbeeld "Als je zonder toestemming naaktfoto's doorstuurt, ben je fout bezig" – Eens/oneens) gaat de docent het gesprek aan met leerlingen over relaties en seksualiteit. De informatiebrief bevat ook een suggestie voor verdiepende lessen op het leerplatform LessonUp om het thema na afronding van Benzies & Batchies opnieuw te bespreken.

B. 'Benzies & Batchies' educatieve theatervoorstelling en groepsdiscussie

In de educatieve theatervoorstelling Benzies & Batchies beelden vijf jongerenexperts vijf verschillende scènes uit. Na elke scène wordt er in kleine

groepen onder leiding van een jongerenexpert gediscussieerd aan de hand van stellingen en vragen.

Hieronder een overzicht van de inhoud van de huidige scènes en de bijbehorende stelling aan de hand waarvan na de scène de groepsdiscussie plaatsvindt. Ook het doel van de scène is beschreven. De scènes worden regelmatig geëvalueerd en waar nodig aangescherpt, zodat deze zoveel mogelijk bij de tijdsgeest en belevingswereld van de leerlingen passen (denk aan het aanpassen van muziek).

1. Thema: Weet je eigenlijk wel hoe het moet?
Inhoud: Scène met vijf jongerenexperts. In deze scène leggen jongerenexperts op verschillende manieren uit hoe je op de juiste manier contact maakt met iemand die je leuk vindt. Daarnaast wordt uitgebeeld dat er vanuit jongens en meisjes verschillend gedrag wordt verwacht bij het zoeken naar dit contact. Bijvoorbeeld: een mannelijke jongerenexpert zegt dat mannen "de jagers zijn en vrouwen de prooi" en slaat een vrouwelijke jongerenexpert ongevraagd op haar kont.
Stelling: "Je hoeft niet altijd toestemming te vragen."
Doel: Jongeren bewust maken dat consent bespreken belangrijk is, zowel voor jongens als voor meisjes.
2. Thema: Onzekerheid en negatieve gedachten, zelfbeeld, social media
Inhoud: Scène met vijf jongerenexperts. In deze scène zie je de jongerenexperts (zogenaamd) voor de spiegel staan en je hoort hun eigen (negatieve) gedachten over hunzelf. Bijvoorbeeld: een jongerenexpert zegt dat de spiegel haar grootste nachtmerrie is en dat zij altijd wel iets ziet aan zichzelf dat ze niet mooi vindt. Ze zegt dat haar Instagram vol staat met foto's van mensen (zelfs haar eigen vriendinnen) die een veel mooier lichaam hebben dan dat zij heeft.
Stelling: "Iedereen is wel eens onzeker."
Doel: Jongeren bewust maken dat onzekerheid niet raar is en dat hun eigen negatieve gedachten vaak niet kloppen.
3. Thema: Sexting en social media
Inhoud: Scène met vijf jongerenexperts. In deze scène wordt uitgebeeld dat iemand een seksueel getinte foto stuurt en hoe snel zo'n foto zich kan verspreiden. Een mannelijke jongerenexpert vraagt aan zijn vriendin (een vrouwelijke jongerenexpert) hem een sexy foto te sturen. Na veel aandringen doet de vrouwelijke jongerenexpert dit uiteindelijk tegen haar zin. Vervolgens zie je hoe de foto al snel onder een hele groep jongeren wordt verspreid en hoe de vrouwelijke jongerenexpert als 'slet' wordt bestempeld. In de groepsdiscussie zorgt de jongerenexpert ervoor dat ook wordt besproken wat je kunt doen wanneer een seksueel getinte foto van jou is uitgelekt (aangifte, ouders/school inlichten, dader confronteren). Ook wordt besproken dat het verwijderen van foto's of video's die online zijn gekomen, heel moeilijk is.
Stelling: "Sexting moet je alleen doen als je een relatie hebt."
Doel: Bewust maken van risico's van sexting en normbesef te veranderen (bijvoorbeeld slut-shaming).
4. Thema: de eerste keer: respect, grenzen en verliefdheid
Inhoud: Scène met twee jongerenexperts. In deze scène wordt uitgebeeld hoe een stel beiden over hun eigen grenzen gaat, omdat ze dit niet met elkaar durven

te bespreken. Het gaat om een stel dat uiteindelijk seks met elkaar heeft, terwijl beiden liever nog geen seks wilden op dat moment. Ze vonden het beiden echter raar om dat tegen elkaar uit te spreken en deden daarom wat ze dachten dat de ander wilde.

Stelling: "Het is raar om op het laatste moment nee te zeggen."

Doel: Leerlingen bewust maken van het belang van consent en het respecteren van eigen grenzen en wensen en die van de ander.

5. Thema: Seksualiteit

Inhoud: Scène met vijf jongerenexperts. Deze scène gaat over verschillende vormen van seksualiteit, specifiek over homoseksualiteit. Tijdens de scène wordt duidelijk dat een van de jongerenexperts homoseksueel is. Je ziet de andere jongerenexperts hier verschillend op reageren en wat de verschillende reacties voor effect hebben op de homoseksuele jongerenexpert.

Stelling: "Als mijn beste vriend(in) homo is accepteer ik dat."

Doel: Leerlingen bewust maken dat je iedereen in zijn waarde moet laten, ongeacht de seksualiteit van de ander.

C. Weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties

De weerbaarheidstraining wordt gegeven door twee weerbaarheidstrainers die door KiKiD zijn opgeleid (zie ook Opleiding en competenties van de uitvoerders). De weerbaarheidslessen zijn erop gericht (evenals de theatervoorstelling en discussie) de leerlingen bewust te maken van hun attitude ten aanzien van seksueel gedrag en hun seksuele weerbaarheid. Daarbij worden vaardigheden aangeleerd om op een betere manier uiting te geven aan hun wensen. Op deze wijze kunnen leerlingen een groter gevoel van eigen effectiviteit ontwikkelen en ervaren wat er verandert als zij een positiever zelfbeeld hanteren. Er worden verschillende methoden ingezet tijdens de weerbaarheidstraining, zoals, filmpjes, stellingen, creatieve werkvormen (bijvoorbeeld elkaar complimenten geven door post-its te plakken), groepsgesprekken en theatervorm.

De inhoud van de twee trainingen van de weerbaarheidstraining ziet er als volgt uit:

- Training 1: Basis seksualiteit & relaties
In de eerste training maken de leerlingen kennis met de trainers. Er wordt expliciet aandacht besteed aan het creëren van een veilige sfeer door middel van het maken van afspraken. De les is gericht op attitude en eigen effectiviteit ten aanzien van het omgaan met wensen en grenzen in (fysiek) contact met een ander, het bewust worden van de eigen grenzen en deze grenzen leren benoemen en aangeven.
- Training 2: Grenzen en wensen
De tweede training is gericht op het bewust worden dat alle jongeren in een bepaalde mate onzeker zijn en welke rol groepsdruk daarbij speelt. De les gaat in op negatieve groepsdruk en prototypisch gedreven seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Daarnaast leren de leerlingen ook over de werking van groepsdruk en sociale media en hoe zij hiermee kunnen omgaan. Ook is de les gericht op bewustwording en het (h)erkennen van grenzen.

Tijdens de weerbaarheidstraining wordt de leerlingenbegeleider of schoolmaatschappelijk werker voorgesteld. Indien zich problemen voordoen (bijvoorbeeld als een leerling door (onverwerkte) emoties niet/moeilijker deel kan nemen aan de training), kan er worden doorverwezen naar deze hulpverlener. Daarnaast betreft KiKiD steeds vaker lokale organisaties zoals [@ease](#) in Haarlem en Amsterdam, die hierbij kunnen ondersteunen. De verdere nazorg laat KiKiD aan de school zelf over.

2. Uitvoering

Materialen

Er worden diverse materialen gebruikt; zowel voor scholen waar het programma wordt uitgevoerd als voor professionals en jongerenexperts van Stichting KiKiD.

Voor scholen:

- [Website](#)
- Wervingsmaterialen, zoals brochures, folders, flyers, posters;
- E-mail nieuwsbrief (één keer per maand);
- Informatiebrief voor docenten voor de voorstelling;
- [Voorbereidende les](#) op het online leerplatform LessonUp (inclusief handleiding);
- [Verdiepende les](#) op het leerplatform LessonUp (inclusief handleiding);
- Werkblad ten behoeve van de weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties voor leerlingen;
- Evaluatieformulieren leerlingen en docenten;
- Informatiebrief ouders Benzies & Batchies.

Voor professionals:

- Script ten behoeve van de theatervoorstelling 'Benzies & Batchies';
- Handleiding weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties;
- Logboek training voor weerbaarheidstrainers;
- Handboek voor het overdraagbaar maken van de interventie.

Voor jongerenexperts (opleiding):

- Hand-outs training;
- PowerPointpresentatie;
- Draaiboek;
- Geluidsinstallatie;
- Laptop, beamer.

Voor praktische uitvoering programma:

- Uitklapbare achterwand met Stichting KiKiD logo;
- Beamer en beamerschermbord;
- Muziek installatie en boxen;
- Werkblad horende bij de weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties voor leerlingen;
- Flyers met doorverwijsadressen voor de leerlingen.

Locatie en type organisatie

Organisatie:

Benzies & Batchies wordt uitgevoerd door KiKiD op alle scholen in het voortgezet onderwijs in Nederland.

Locatie:

Benzies & Batchies Voorbereidende les

- Een klaslokaal met beamer/smartboard en internetverbinding.

Benzies & Batchies Theatervoorstelling

- Een stille en afgesloten ruimte met een vlakke vloer met genoeg ruimte om vijf kringen te maken met 60 leerlingen + vijf jongerenexperts van KiKiD en dan ook nog genoeg ruimte voor een speelvlak van 7x5 m2. Voorbeelden van geschikte ruimtes zijn: gymzaal, dramalokaal, aula of dubbel lokaal.
- Genoeg stoelen voor alle leerlingen en jongerenexperts.
- Een beamer en beamerscherm.
- Een speaker.

Benzies & Batchies Weerbaarheidstraining

- Een klaslokaal met beamer/smartboard en internetverbinding.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

1. Jongerenexperts

Jongerenexperts zijn jongeren tussen de 17-25 jaar oud die qua leeftijd dus nog dicht bij de doelgroep staan. Deze jongerenexperts worden geselecteerd op culturele en seksuele diversiteit. Hiermee wordt er een breed beeld van de Nederlandse maatschappij getoond aan de leerlingen en staan ze dicht bij de doelgroep.

Opleiding

- Minimaal MBO+ niveau (bij voorkeur cmv, social work of theater).
- Door middel van repetities worden de acteervaardigheden verbeterd.
- De opleiding vanuit Stichting KiKiD bestaat uit verschillende dagen, bijeenkomsten en trainingen. Hierin worden verschillende onderwerpen en competenties behandeld: kennis over liefde, daten en sexting, signaleren en doorverwijzen, gesprekstechnieken, persoonlijke ontwikkeling en omgaan met emoties.

Competenties/selectiecriteria:

- Affiniteit met de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het bevorderen van weerbaarheid;
- Interesse voor jongeren- en straatculturen en media die veel door jongeren worden gebruikt;
- Gebruik maken van kennis over en aansluiten bij de leefwereld van jongeren;
- In staat zijn jongeren steun te geven en enthousiasme uit te stralen;
- Durf tonen, stevig in zijn/haar schoenen staan en overtuigend zijn;
- Overtuigingskracht;
- Leiding kunnen geven aan een groep of individu;
- Weten waar zijn/haar grenzen liggen en hoe hiermee om te gaan;
- Onbevooroordeeld en authentiek overkomen;
- Jongeren met een open en uitnodigende houding ontvangen;
- Inzicht in groepsdynamische processen en hiermee om kunnen gaan;
- Zaken vanuit verschillende (multi)culturele perspectieven bekijken; Vermogen naar zichzelf te kijken en feedback te ontvangen;
- Leeftijd tussen 17 en 25 jaar;
- Acteervaardigheden.

2. Weerbaarheidstrainers Seksualiteit & Relaties

De aangetrokken -en reeds ervaren- trainers doorlopen bij KiKiD de opleiding tot trainer Seksualiteit & Relaties. Na afronding van het traject krijgt de trainer een certificaat waarna hij/zij de training zelfstandig mag uitvoeren.

Selectiecriteria weerbaarheidstrainers:

- Hbo opleidings- en ervaringsniveau;
- Kennis van de leefwereld van jongeren;

- Vermogen jongeren te enthousiasmeren/motiveren;
- Affiniteit met de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het bevorderen van weerbaarheid (versterken van zelfvertrouwen en eigenwaarde);
- Interesse in jongeren- en straatculturen en media die veel door jongeren worden gebruikt.

3. Docent

De docent dient in ieder geval een eerste graad lerarenbevoegdheid (HBO-master of WO-lerarenopleiding) te hebben en de instructiebrief te hebben gelezen. Daarnaast beschikt de docent over de volgende competenties:

- De docent heeft voldoende kennis en vaardigheden om het gesprek in de klas aan te gaan over het thema relaties en seksualiteit;
- De docent voelt zich in staat een veilige sfeer te creëren om het thema relaties en seksualiteit te bespreken.

Kwaliteitsbewaking

- Er is een uitgebreid handboek waarin de methode en uitgebreide instructies staan beschreven.
- Om de kwaliteit bij uitvoering door derden te waarborgen is er een aantal uitvoeringseisen: de jongerenexperts en trainers van de weerbaarheidstraining worden door KiKiD opgeleid en de docent/mentor wordt door de informatiebrief voorbereid.
- KiKiD werkt volgens de landelijk aanbevolen Gezonde School methode en zodoende samen met andere regionale specialistische organisaties (GGD-en, verslavingszorg, gemeentelijk welzijnswerk). Met deze partners vindt wekelijks overleg plaats. Eens per kwartaal vindt ook overleg met gemeenten plaats over de inbedding van het programma in hun beleid ten aanzien van jeugd en onderwijs.
- De kwaliteit van de theatervoorstelling wordt gewaarborgd door de opleiding die de jongerenexperts en weerbaarheidstrainers krijgen. Daarnaast wordt de theatervoorstelling geregisseerd door een zeer ervaren regisseuse. Jaarlijks zijn er vier evaluatiemomenten met alle uitvoerders (jongerenexperts, weerbaarheidstrainers, regisseur, projectleiders) om de scènes van de theatervoorstelling waar nodig door te ontwikkelen.
- De jongerenexperts worden wekelijks getraind op het op de juiste wijze uitvoeren van de scènes van de voorstelling en daarnaast meerdere keren per jaar op de gesprekken na afloop van de scènes.
- Na afloop van de theatervoorstelling vullen zowel leerlingen als docenten een evaluatieformulier in. Hierin staat een aantal specifieke vragen die gaan over de kwaliteit en de beleving van de kwaliteit. Deze formulieren worden meegenomen bij de actualisering van de interventie. Zo gaven leerlingen van een eerdere scène die voornamelijk uit monologen bestond, aan dat zij deze saai vonden. De scène is nu aangepast naar een scène waarin humor centraal staat.
- Potentiële weerbaarheidstrainers worden o.a. op basis van hun ervaring met de doelgroep geselecteerd deel te nemen aan het driedaagse train-de-trainerstraject. Na afronding van dit traject ontvangt de weerbaarheidstrainer een certificaat. Elke weerbaarheidstrainer ondertekent een contract. Hierin staat dat de trainer de weerbaarheidstraining alleen voor Stichting KiKiD en volgens het handboek mag uitvoeren. Op meerdere geplande momenten in het jaar vinden evaluaties plaats met de weerbaarheidstrainers: Een senior trainer /opleider van KiKiD observeert de trainers twee keer per jaar en voert naar aanleiding daarvan evaluatiegesprekken met hen. Daarnaast hebben de trainers jaarlijks (meestal tegen het einde van het schooljaar) een evaluatiegesprek over de training met die opleider.

Randvoorwaarden

Contextueel:

- Er is voldoende draagvlak in de school voor de interventie;
- Uitvoerders (jongerenexperts en weerbaarheidstrainers) voldoen aan alle voorwaarden, zoals benoemd onder 'Opleiding en competenties van de uitvoerders';
- De docent neemt de tijd om de voorbereidende les te geven en voor te bereiden. Daarnaast is het belangrijk dat daarbij alle stappen van LessonUp worden gevolgd (belangrijk i.v.m. continuïteit en nazorg);
- Aandacht voor de sociale norm: bijvoorbeeld veiligheid creëren door bepaalde leerlingen (bijvoorbeeld leerlingen met een migratieachtergrond) samen te laten discussiëren;
- Leerlingen voelen zich veilig. Onder andere doordat docenten niet meedoen aan de groepsdiscussies, er duidelijke gespreksregels zijn, de jongerenexperts een open houding hebben (en waar nodig tijdig ingrijpen);
- Team jongerenexperts weerspiegelt de demografische samenstelling (bijvoorbeeld culturele achtergrond) van de leerlingenpopulatie zoveel mogelijk;
- Wanneer een school ook de weerbaarheidstraining heeft ingezet, verzorgt KiKiD een rapportage met o.a. aanbevelingen voor verdere begeleiding van de klas. Het is belangrijk dat de docent/mentor op basis daarvan kan investeren in nazorg, bijvoorbeeld door het aanbieden/aantrekken van aanvullende ondersteuning aan specifieke leerlingen of de klas als geheel.
- De zorgcoördinator is altijd op de hoogte van de komst van KiKiD. Daarnaast is er minimaal één docent van school aanwezig. Mochten er zich problemen voordoen, kan via deze docent/mentor contact gelegd worden met de zorgcoördinator en kan KiKiD een "warme" overdracht doen met de school. Deze overdracht is met toestemming van de leerlingen. De projectleider zal bij het signaleren van ernstige (dreigende) problematiek (na overleg) doorverwijzen naar extra ondersteuning.

Organisatorisch:

- Bij de weerbaarheidstraining staan twee weerbaarheidstrainers voor de klas (minimaal één heeft minimaal twee jaar ervaring);
- De projectleider heeft vooraf contact met de zorgcoördinator/docent over zaken die relevant zijn voor de uitvoering van de educatieve voorstellingen en de weerbaarheidstraining (nare ervaringen leerling, etc.);
- De rol van de docent tijdens de voorstelling en weerbaarheidstraining is helder: deze houdt op de achtergrond zicht op de orde en grijpt waar nodig in;
- Maximaal 60 leerlingen per voorstelling, 30 per weerbaarheidstraining;
- In verband met de concentratie van de leerlingen wordt de voorstelling bij voorkeur vanaf 10 uur gegeven;
- De beschikbaarheid van een theaterzaal of bijvoorbeeld gymzaal (afgescheiden van andere ruimtes, dus geen aula). Stoelen staan in groepjes;
- Wanneer er meerdere voorstellingen op een dag op een school worden gegeven, zit er minimaal 30 minuten pauze tussen de voorstellingen, zodat de jongerenexperts zich goed kunnen voorbereiden;
- De introductie/afrotingslessen/weerbaarheidstraining worden in een klaslokaal gegeven.

Implementatie

Benzies & Batchies wordt landelijk geïmplementeerd door KiKiD. Als een partij of school geïnteresseerd is in het implementeren van Benzies & Batchies kan contact worden opgenomen met KiKiD via info@KiKiD.nl. Er is een gedetailleerd handboek met stappen voor implementatie. De projectleider is verantwoordelijk voor de planning en het contact met scholen.

Vorbereiding

Aan het eind van ieder schooljaar wordt een planning voor het jaar daarop gemaakt. Scholen ontvangen na aanmelding een informatiebrief. Vervolgens worden met school alle randvoorwaarden voor de uitvoering besproken (incl. tijden, ruimtes en materialen). Twee weken voor de start ontvangt de docent nogmaals de informatiebrief.

De contactpersoon op school is over het algemeen de zorgcoördinator of de afdelingsleider. Die weet waar het project nodig is. Ook informeert hij/zij de projectleider over het type leerling en of er met bepaalde leerlingen extra rekening gehouden moet worden. De projectleider wijst leerlingen altijd vooraf op de rol van de zorgcoördinator binnen de school.

KiKiD werkt zo veel mogelijk samen met organisaties in de betreffende regio (GGD/verslavingszorg/welzijnswerk). Zij kennen de school vaak al en een school wordt zo gestimuleerd om volgens de brede en structurele aanpak (de Gezonde School methodiek) aan het thema seksualiteit te werken. Daarnaast betreft KiKiD ook vaker lokale organisaties bij de interventie (zoals @ease in Haarlem en Amsterdam). De projectleider zal bij het signaleren van ernstige (dreigende) problematiek (na overleg) doorverwijzen naar extra ondersteuning. Samenwerkingspartners van KiKiD (bijvoorbeeld Sexmatters, GGD, Brijder, Qpido) geven daarnaast regelmatig workshops aan de jongerenexperts ter verdieping van bepaalde onderwerpen.

Afronding

Wanneer een school ook de weerbaarheidstraining heeft gegeven aan leerlingen, worden leerlingen na afronding van de interventie d.m.v. een presentatie gewezen op relevante websites en informatie. Daarnaast wordt foldermateriaal uitgedeeld met relevante websites en informeert KiKiD de school met een evaluatieverslag. Die evaluatie wordt meegenomen in de voorbereiding voor het volgende schooljaar.

Promotie en publiciteit

KiKiD heeft een actief sales- en communicatie/persbeleid. KiKiD maakt gebruik van persberichten, folders, nieuwsbrieven/films, heeft een website en is actief op social media.

Kosten

Er zijn kosten voor de projectleider, inzet van jongerenexperts, materiaal, vervoer, publiciteit en de organisatie. Voor de weerbaarheidstraining worden betaalde weerbaarheidstrainers ingezet (o.a. psychologen en maatschappelijk werkers). Er staan twee weerbaarheidstrainers op een groep.

Een school betaalt in 2024:

- Theatervoorstelling 'Benzies & Batchies' (A/B= lesbief + voorstelling/discussie): € 1350,- per klas (gebaseerd op afname van twee voorstellingen op één dag). Deze kosten komen voort uit de volgende onderdelen:
  - Jongerenexperts (n=5): € 729,-
  - Projectleider (n=1): € 252,-
  - Lunch: € 25,-
  - Reiskosten: € 120,-
  - Materiaal: € 24,-
  - Ontwikkeling/Repetitie/LessonUp: € 650,-
  - Werving/Administratie: € 330,-

- Overhead (kantoor, bus, etc.): € 570,-
- Weerbaarheidstraining (twee dagen) Seksualiteit & Relaties (C): € 1.460,- per klas
  - Trainers: € 780,-
  - Projectleider (n=1): € 160,-
  - Reiskosten: € 120,-
  - Materiaal: € 50,-
  - Ontwikkeling: € 50,-
  - Werving/Administratie: € 100,-
  - Overhead (kantoor, bus etc.): € 200,-
- Totaal: € 2.810,- per klas

Scholen kunnen voor de bekostiging van het programma gebruikmaken van vouchers en de CKV cultuurkaart. Daarbij investeert KiKiD voortdurend in subsidie-, donatie- en sponsorrelaties om scholen extra tegemoet te komen in de kosten. Dit zorgt er mede voor dat scholen die het programma willen inzetten, hier in de meeste gevallen toe in staat zijn. Het komt wel voor dat zij per schooljaar andere keuzes maken qua thema en de daaruit volgende invulling van hun curriculum (bijvoorbeeld om het schooljaar thema seksualiteit en relaties).

Directe tijdsbesteding docenten (totaal maximaal 7,5 uur):

- 2x een lesuur (voorbereidend en na de voorstelling) en 30 minuten voorbereiding per les;
- 1,5 uur aanwezig zijn bij de educatieve theatervoorstelling;
- bij afnemen van de weerbaarheidstraining: 1x 1,5 uur;
- contact projectleider en docent: 10-30 minuten om voor te bespreken;
- 10 minuten invullen opdrachtbevestiging;
- max.15 minuten invullen eindevaluatie;
- bij afnemen van de weerbaarheidstraining: max. 15 minuten lezen eindverslag/rapportage van de training en daar eventuele acties aan verbinden.

Docenten geven aan dat dit een haalbare tijdsinvestering is voor hen.

3. Onderbouwing

Probleem

Jongeren komen in aanraking met seksueel grensoverschrijdend gedrag en dat heeft grote negatieve gevolgen. Zo blijkt uit een grootschalig onderzoek onder Nederlandse jongeren van 13 tot 25 jaar (De Graaf, Oldenhof, Kraan, Beek, Kuipers & Vermey, 2024) dat twee op de drie meisjes (66%) en één op de drie tot vier jongens (29%) te maken heeft gehad met seksueel geweld, van ongewenste seksuele opmerkingen en aanrakingen tot allerlei vormen van seks tegen hun wil. De groep die aangeeft ooit tot seks te zijn gedwongen of ooit seks tegen hun wil te hebben meegemaakt, is tussen 2017 en 2023 toegenomen. Onder meisjes is het percentage dat ooit gedwongen is seksuele dingen te doen die ze niet wilden, gestegen van 12% in 2017 naar 20% in 2023. Bij jongens ging dit van 2% naar 4%. Vijf procent van de jongens en 22% van de meisjes in 2023 geeft aan ooit seksueel geweld te hebben ervaren: gedwongen seksuele handelingen en/of handmatige, orale, vaginale of anale seks tegen hun wil. In 2017 waren de cijfers respectievelijk 3% en 15%. Deze stijgende trends zouden ook het gevolg kunnen zijn van toenemende aandacht voor seksuele intimidatie en seksueel geweld in de media en in de samenleving als geheel. Mogelijk beseffen meer jongeren hierdoor dat zij seksueel zijn lastiggevallen of misbruikt en geven zij daarom eerder in een vragenlijst aan dat zij dit hebben meegemaakt.

In tegenstelling tot het hoge aantal jongeren dat te maken heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag, geeft slechts een klein deel (6%) van de jongeren aan dat zij seks met iemand hebben gehad, zonder zeker te zijn dat de ander dat wilde (De Graaf et al., 2024). Tien procent van de jongeren zegt niet altijd te checken of de ander seks wil, vooral omdat ze denken het te weten zonder te checken. Echter, ruim de helft van de jongeren die seksueel geweld hebben meegemaakt, geeft aan niet te hebben laten blijken dat ze dat niet wilden. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn, bijvoorbeeld (nog) niet beseffen dat je dit niet wilt, bang zijn of verstijven. Bij deze seksuele ervaringen ging het niet om een duidelijke weigering, maar ook niet om expliciete toestemming.

Uit Nederlands onderzoek komt naar voren dat 15% van de jongeren, in de afgelopen zes maanden, minstens één keer aan sexting heeft gedaan (beelden van zichzelf gemaakt en gedeeld) (De Graaf, Oldenhof, Kraan, Beek, Kuipers & Vermey, 2024). Dertien procent van de jongeren heeft in de afgelopen zes maanden een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand anders gestuurd. Vier procent van de jongens en 2% van de meisjes heeft in de afgelopen zes maanden een naaktfoto of seksfilmpje van iemand anders doorgestuurd. Ook komt naar voren dat 11% van de jongens en 25% van de meisjes een naaktfoto of seksfilmpje van iemand anders had ontvangen zonder dat hij of zij dat wilde. Van de meisjes geeft 33% aan dat ze als gevolg van deze ongewenste ervaring daarna werden lastiggevallen door vreemden, of dat dit nu nog steeds gebeurt. Verder zegt 23% van de meisjes dat ze seksueel kwetsende opmerkingen ontvingen na hun ervaring, of dat ze dit soort opmerkingen nog steeds ontvangen. Vier procent van de meisjes en 1% van de jongens zijn gedwongen om een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf te sturen. Tot slot is 33% van de jongens en 14% van de meisjes van mening dat 'het je eigen schuld is als er een naaktfoto van je online komt'.

Verder blijkt dat jongeren niet tevreden zijn over het onderwijs dat zij krijgen op het gebied van seksualiteit (De Graaf et al., 2024). Hoewel bijna iedereen op school wel enige informatie over seksualiteit krijgt, gaat het volgens jongeren vooral over anticonceptie, voortplanting en soa/hiv. Over seksueel geweld, seksueel genot en seks in de media zegt een grote meerderheid van de jongeren weinig of geen informatie te hebben gekregen. Jongeren beoordelen de informatie die zij op school krijgen over seksualiteit matig (met een 5,6) en deze waardering is ten opzichte van 2017 licht gedaald. Daarnaast geven jongeren aan dat ze de seksuele voorlichting diverser en kritischer zouden willen zien (Cense, 2019). Ook willen ze dat er meer tijd wordt besteed aan seksuele voorlichting om de inhoud uitgebreider te maken, met meer aandacht voor gevoelens, plezier, online seksualiteit, verschillende vormen van diversiteit en gender gerelateerde sociale normen naast de biologische feiten (Cense, 2019; Cense, Grauw & Vermeulen, 2020; Naezer, Rommes & Jansen, 2017). Bovendien geven jongeren de voorkeur aan meer divers en interactief onderwijs dan aan simpelweg luisteren naar een leraar (Cense et al., 2020).

Uit het HBSC (2021) blijkt verder dat op het voortgezet onderwijs 59% van de jongeren een positieve houding heeft tegenover homoseksualiteit. Jongens en jongeren met een migratieachtergrond hebben minder vaak een positieve houding tegenover homoseksualiteit.

Seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld kunnen negatieve gevolgen hebben voor de lichamelijke gezondheid (zoals lichamelijk letsel, een zwangerschap of besmetting met een soa/hiv) en psychische, seksuele en sociale problemen met zich meebrengen (Loket Gezond Leven, 2024), zoals depressieve klachten, angsten, PTSS, schuld- en schaamtegevoelens of relatieproblemen. Jongeren die slachtoffer waren van SGOG, vertonen een verhoogd risico op zelfbeschadiging, suïcidale gedachten, eetproblemen, middelenmisbruik en zich onveilig voelen op school. Seksueel getinte pesterijen op 14-15 jarige leeftijd dragen bij aan emotionele problemen, middelenmisbruik en gewelddadig gedrag (Chiodo et al, 2009, Bendixen et al., 2018). Kinderen waarvan de seksuele grenzen veel overschreden zijn, zijn extra kwetsbaar voor misbruik (Frans, 2007 in: Frans & Franck, 2010, De Haas, Van Berlo, Bakker, Vanwesenbeeck, 2012; Lalor & McElvaney, 2010). Slachtoffers van sexting, vooral ten aanzien van meisjes, kunnen te maken krijgen met victim blaming, slutshaming en stigmatisering (Naezer & Oosterhout, 2019; Ringrose & Harvey, 2015).

Oorzaken

Er liggen verschillende determinanten ten grondslag aan het ontstaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG) onder jongeren. Zo spelen kennis, attitude, subjectieve norm, prototypering en eigen effectiviteit een rol. Hieronder gaan we verder in op deze determinanten.

Wat betreft **kennis**, blijken jongeren zich onvoldoende bewust van de gevolgen van sexting voor het slachtoffer. Er is gebrek aan informatie over de wetgeving en de consequenties voor daders, slachtoffers en omstanders (Gorrissen, Akehal, Weerman & Weger, 2020). Dit gebrek aan kennis zorgt ervoor dat jongeren niet weten hoe te handelen als ze te maken krijgen met sexting. Op het gebied van sexting kunnen jongeren zich daarnaast aangemoedigd voelen om sexy foto's te verspreiden vanwege victim blaming (Naezer, 2019).

Als het gaat over **subjectieve norm** en **prototypering** denken jongeren vaak in stereotypen; echte mannen zijn stoer, homo's zijn geen echte mannen en vrouwen moeten er aantrekkelijk uitzien. Jongeren die afwijken van dit beeld of andere opvattingen hebben, krijgen te maken met afkeuring van leeftijdsgenoten (Naezar 2005; Buijs et al., 2008; Dewaele 2009; Felten et al., 2009; Felten et al., 2010). Veel 'jongerenculturen' lijken strikte gedragsregels te hanteren. Binnen deze 'collectieve schaamteculturen' is weinig ruimte voor individualiteit (Van der Meer 1995; Pinto 1999). Veel jongeren zeggen 'zichzelf' te willen zijn. In werkelijkheid onderwerpt een groot gedeelte van hen zich aan de regels van de groep, al dan niet gedicteerd door invloeden van buiten, zoals school, ouders en media (Felten et al., 2010). Door de gangbare opvatting onder jongeren dat jongens geen seksuele grenzen hebben en dat alleen meisjes die hebben, lijken jongens zich nauwelijks bewust van hun eigen grenzen. Ze verwachten dat meisjes hen wel zullen begrenzen. In lijn met de opvatting dat jongens 'altijd seks willen' heerst ook de opvatting dat de verantwoordelijkheid om grenzen aan te geven exclusief bij meisjes ligt.

Genderstereotype **attituden**, zoals een neerbuigende houding bij jongens ten opzichte van meisjes, blijken een rol te spelen bij SGOG (Felten, Janssens & Brants, 2009). Attitude blijkt bij meisjes een significante voorspeller te zijn van gedragsintentie met betrekking tot 'nee' zeggen tegen SGOG, maar niet bij jongens (Yu Li et al., 2010). De attitude van zowel meisjes als jongens wordt sterk bepaald door de (voor)beelden die zij via hun media tot zich nemen. Het vermoeden bestaat dat zowel voor jongens als meisjes attituden ten aanzien van mediagebruik een rol spelen bij SGOG (De Graaf et al., 2008; De Graaf, Van Egten, De Hoog & Van Berlo, 2009). Cross-sectioneel onderzoek toont aan dat er een relatie bestaat tussen het kijken naar porno en SGOG (Strasburger et al, 2010; Brown, L'Engle et al., 2006).

Subjectieve norm en **eigen effectiviteit** blijken significante voorspellers van 'nee' zeggen (willingness) tegen SGOG bij zowel meisjes als jongens (Yu Li et al., 2010). Risicogedrag bij jonge adolescenten wordt meer voorspeld door willingness en bij oudere adolescenten meer door intentie. Onderzoekers zagen bovendien een verschuiving van willingness naar intentie (beredeneerd gedrag) naarmate de jongere meer in aanraking kwam met risicogedrag (Pomery et al., 2009). Lage eigenwaarde is mogelijk een risicofactor om slachtoffer te worden van SGOG (Van Schaik, 2005; Goodson et al., 2006, Janssens et al., 2009).

Bepaalde risicofactoren, zoals middelengebruik, eerdere ervaringen met SGOG en het gezinsklimaat (Kuyper et al., 2011; Van Schaik, 2005; Herrman, 2009; Wekerle & Wolfe, 1999) worden in het universele preventieprogramma Benzies & Batchies buiten beschouwing gelaten.

Aan te pakken factoren

De interventie Benzies & Batchies is gebaseerd op het Prototype Willingness Model (Gibbons et al., 2004) en de Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991). Het Prototype Willingness Model (PWM) gaat uit van twee typen informatieverwerking die betrokken zijn bij het vertonen van riskant gedrag door adolescenten: het beredeneerde gedeelte via 'behavioral intention' en het sociale gedeelte via 'behavioral willingness' (zie figuur 1). Met name het reactieve/sociaal georiënteerde gedeelte is van grote invloed op het gezondheidsgedrag van jongeren (Gibbons, Houlihan & Gerrard, 2009). **Intentie en**

willingness tot seksueel grensoverschrijdend gedrag fungeren als voorspeller van het seksueel grensoverschrijdende gedrag zelf (Van Empelen & Kok, 2006).

In het PWM zijn **attitude, subjectieve norm en prototypering** voorspellers van **intentie en willingness**. Iemands houding of **attitude** ten opzichte van seksueel grensoverschrijdend gedrag en wanneer een jongere denkt dat belangrijke personen in zijn/haar omgeving het gedrag goedkeuren of afkeuren (**subjectieve norm**), kunnen van invloed zijn op de wil/wens van de jongere om het gedrag wel of niet uit te gaan voeren.

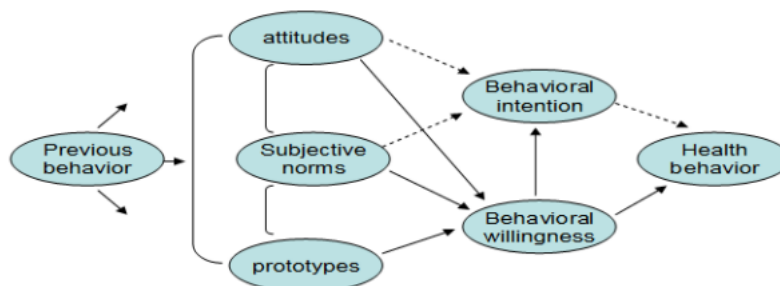
Attitude en **subjectieve norm** blijken significante voorspellers van gedragsintentie met betrekking tot 'nee' zeggen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag bij meisjes (Yu Li, Frieze & Tang, 2010). Met betrekking tot willingness is nog geen literatuur beschikbaar op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Een ander belangrijk onderdeel van het PWM (Gibbons et al., 2004) heeft betrekking op het beeld of het prototype dat de jongere associeert met het risicovolle gedrag. Zo kan de evaluatie van het beeld dat iemand heeft van een typische pleger of slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag van invloed zijn op zijn eigen gedrag. Wanneer de jongere een typische pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag positief waardeert, verhoogt dit de kans dat de jongere zelf seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat vertonen. Ook de opvattingen over hoe een typisch slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag zich gedraagt of handelt, kan het gedrag van de jongere beïnvloeden.

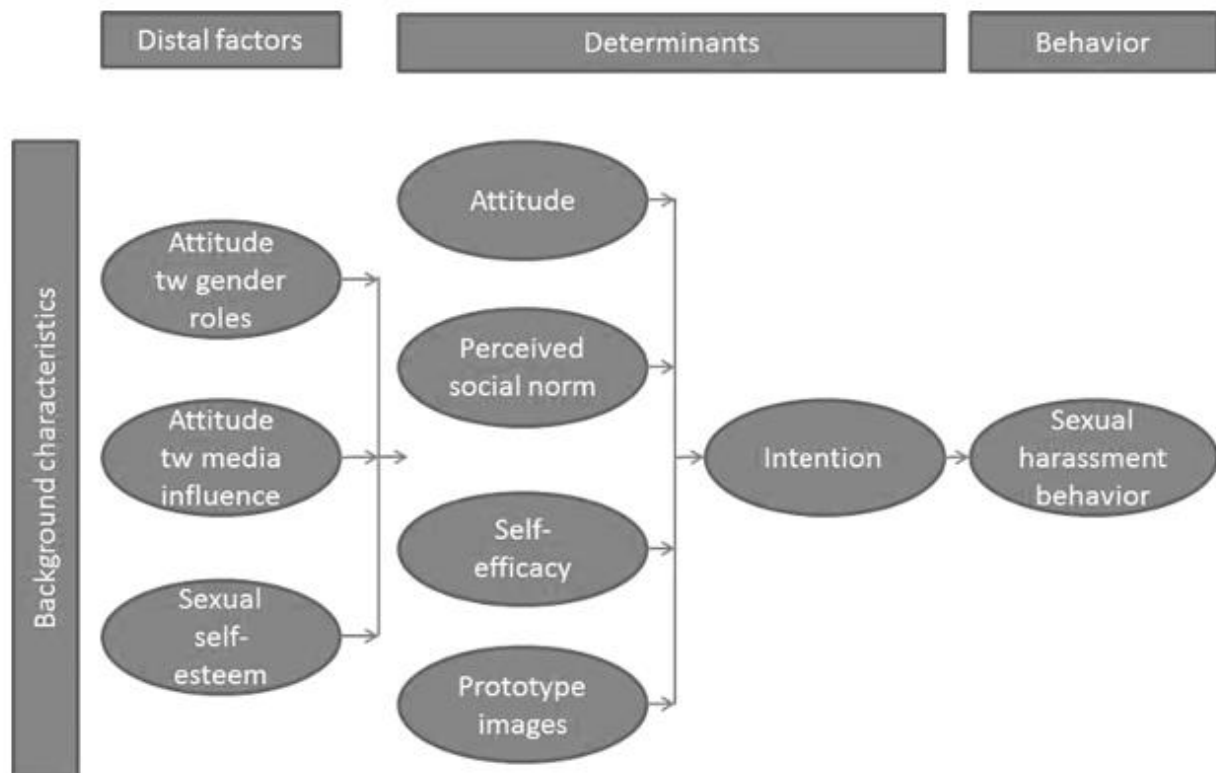
De interventie richt zich op het veranderen van de bepalende factoren (daarbij passende subdoelen tussen haakjes): **intentie en willingness** (3,4,5,6), **attitude** (1,2,3,4), **subjectieve norm** (1,2,3,5) en **prototypering** (1,2,3,5). Daarnaast wordt er gewerkt aan het vergroten van **kennis** (1-6), **eigen effectiviteit** (1-6), **vaardigheden** (3,4,5,6), **zelfbeeld en weerbaarheid** (1-6). (Zie figuur 2).

Figuur 1: Prototype Willingness Model (Gibbons, Houlihan & Gerrard, 2009)

----- Beredeneerd pad
————> Reactief/sociaalgeoriënteerd pad

Figuur 2: Theoretisch model Benzies & Batchies (Lijster, de G.P.A. et al (2016) in Journal of Youth and Adolescence.)

Verantwoording

De determinanten die Benzies & Batchies gericht beïnvloedt, zijn: kennis, attitude (ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag, seksualiserende boodschappen en genderstereotypen), subjectieve norm, prototypering, eigen effectiviteit en vaardigheden en zelfbeeld. In tabel 1 is per subdoel te zien op welke determinanten wordt ingespeeld, via welke methode en in welk onderdeel van de interventie.

Om de gedragsdeterminanten te kunnen beïnvloeden gebruikt Benzies & Batchies verschillende methoden en strategieën:

Kennis

De leerlingen krijgen tijdens de theatervoorstelling en groepsdiscussie nieuwe informatie aangeboden. Deze vorm van kennisoverdracht zorgt bij de leerlingen voor een actieve verwerking van de informatie. Hierdoor begrijpen en onthouden ze beter de informatie (Smart & Csapo, 2007). Om leerlingen alert te houden wordt in de theatervoorstelling ook gebruik gemaakt van humor en verrassingselementen. Eerdere onderzoeken benadrukken het belang van humor om studenten te betrekken bij seksuele voorlichting (Allen, 2014; Kolenz & Branfman, 2019). Tijdens de weerbaarheidslessen wordt kennis overgebracht met behulp van filmpjes (passieve kennisoverdracht).

Attitude

Tijdens de groepsdiscussies (verwerven nieuwe argumenten, actieve kennisverwerking, modelling), discussiëren leerlingen o.a. aan de hand van stellingen over hun eigen

attitude ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksueel grensoverschrijdende uitingen via (sociale) media en genderstereotype attitudes. Modelling (leren door anderen na te doen) is een belangrijke methode in Benzies & Batchies die voornamelijk wordt ingezet via de theatervoorstelling, waarin jongerenexperts seksueel grensoverschrijdend gedrag en gezond seksueel gedrag uitbeelden. Tijdens de weerbaarheidslessen worden leerlingen (door zelf-evaluatie, overredende communicatie, filmpjes, werkbladen en discussies) bewust gemaakt van risicogedrag, hun eigen attitudes en de attitudes van anderen.

Subjectieve norm

Tijdens de groepsdiscussie en de weerbaarheidslessen gaan de leerlingen met elkaar in gesprek. Ze horen hoe hun klasgenoten denken over grenzen en wensen met betrekking tot seksueel gedrag. Daarnaast wordt er in de weerbaarheidstraining geoefend met het aanvoelen, erkennen en herkennen van groepsdruk. De leerlingen leren door de theatervoorlichting, discussies en modelling minder waarde te hechten aan ongewenste sociale normen van leeftijdgenoten en een eigen norm te ontwikkelen.

Prototypering

De evaluatie van het beeld dat iemand heeft van een typische plegger of slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan van invloed zijn op diens eigen gedrag. Tijdens de weerbaarheidslessen wordt met behulp van stellingen gediscussieerd over pleggers en slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag en over hoe een ideale jongen of meisje eruit ziet. De leerlingen worden zich bewust van verschillen en leren zichzelf minder te vergelijken met leeftijdgenoten die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen.

Eigen effectiviteit en vaardigheden

De risico's van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden door de jongerenexperts in de theatervoorstelling uitgebeeld. Door daarbij als rolmodel (vicarious learning) te laten zien wat juist wenselijk gedrag is, kan de eigen effectiviteit van leerlingen ten positieve worden beïnvloed. Tijdens de weerbaarheidslessen oefenen leerlingen vaardigheden om duidelijk hun eigen grens aan te geven en de grens van de ander te accepteren.

Positief zelfbeeld

Tijdens de weerbaarheidstraining werken de leerlingen aan het vergroten van hun gevoel van eigenwaarde. Een voorbeeld van een oefening is de 'catwalk': de leerlingen ervaren wat de invloed is van lichaamshouding op het gevoel van zelfverzekerdheid. Aan het einde van de weerbaarheidstraining geven de leerlingen elkaar complimenten en ervaren zij welk gevoel het krijgen van een compliment geeft. Door het vergroten van het gevoel van eigenwaarde wordt de weerbaarheid van de leerlingen vergroot, waardoor zij beter in staat zijn om seksueel grensoverschrijdend gedrag te weerstaan.

Tabel 1

Matrix koppeling (sub)doelen – methoden – aanpak

Subdoelen	Determinanten	Methode	Onderdeel
1. De leerlingen zijn zich bewust van hun grenzen en wensen en het bewaken van deze grenzen.	<ul style="list-style-type: none"> • Attitude t.a.v. grensoverschrijdend gedrag; • Subjectieve norm; • Prototypering; • Eigen effectiviteit; • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisoverdracht; actieve informatie verwerking. • Educatief theater; modelling; • Overredende communicatie; nieuwe argumenten; 	Lesbrief, educatieve theatervoorstelling, discussie.

		zelf-evaluatie.	
2. De leerlingen hebben een grotere negatieve attitude ten aanzien van ongewenste sexting.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis • Attitude t.a.v. sexting; • Subjectieve norm; • Prototypering; • Eigen effectiviteit; • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisoverdracht; actieve informatie verwerking. • Educatief theater; modelling; • Overredende communicatie; nieuwe argumenten; zelf-evaluatie. 	Lesbrief, educatieve theatervoorstelling en discussie.
3. De leerlingen hanteren minder genderstereotype uitgangspunten ten aanzien van seksualiteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Intentie en willingness; • Attitude t.a.v. genderstereotypen; • Subjectieve norm; • Prototypering; • Eigen effectiviteit; • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisoverdracht; actieve informatie verwerking. • Educatief theater; modelling; • Overredende communicatie; nieuwe argumenten; zelf-evaluatie. 	Lesbrief, educatieve theatervoorstelling, discussie en weerbaarheids-training.
4. De leerlingen ervaren een grotere eigen effectiviteit in het aangeven van hun wensen en grenzen in (fysiek) contact met een ander.	<ul style="list-style-type: none"> • Intentie en willingness; • Attitude t.a.v. grensoverschrijdend gedrag; • Eigen effectiviteit • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Modelling en demonstratie; begeleid leren; feedback 	Weerbaarheids-training.
5. De leerlingen laten zich in hun handelen minder beïnvloeden door prototypische sociale normen van anderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Intentie en willingness; • Subjectieve norm; • Prototypering; • Eigen effectiviteit; • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Versterken van assertiviteit en weerbaarheid: modelling; sociale vergelijking; peer education; • Bewustwording prototypische kaders: sociale vergelijking; evaluatie van eigen gedrag. 	Lesbrief, educatieve theatervoorstelling, discussie en weerbaarheids-training.
6. De ervaren weerbaarheid van de leerlingen is vergroot door een groter gevoel van eigenwaarde en toegenomen eigen effectiviteit ten aanzien van het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag.	<ul style="list-style-type: none"> • Intentie en willingness; • Eigen effectiviteit; • Positief zelfbeeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Modelling en demonstratie, begeleid vaardigheden aanleren, bekrachtiging/ feedback; 	Weerbaarheids-Training.

Benzie & Batchies werkt bij de theatervoorstelling en de daarbij aansluitende groepsdiscussies met jongeren. Deze jongerenexperts fungeren als rolmodel. Methoden en strategieën als modelling, peer-education en theater zijn geschikt voor het veranderen van **attitude, sociale norm** en **prototypering** bij leerlingen (Hecht, Corman & Miller-Rassulo, 1993; Stephenson, Strange, Allen, Copas, Johnson et al., 2008; Mellanby, Newcombe, Rees & Tripp, 2001; Van de Boogaard & Janssens, 2004). Entertainment educatie (theater, acteren) is een geschikte methode om de **sociale norm** te beïnvloeden (Bouman, M.P.A., 2002, Bartholomew, 2011). Wanneer de leerlingen de uitkomst van het gedrag dat de jongerenexpert vertoont positief evalueren, kan dit er toe leiden dat de jongeren een negatievere houding krijgen ten aanzien van seksueel

grensoverschrijdend gedrag. Ook kan modelling ervoor zorgen dat leerlingen zich kritischer gaan opstellen ten opzichte van het negatieve gedrag van anderen (Van Lier, 2007). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een door jongeren zelf uitgevoerde interventie significant meer effect heeft op het terugdringen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen leeftijdsgenoten dan door volwassenen uitgevoerde programma's (Connolly et al., 2015, Naezer, et al., 2017). In de theatervoorstelling wordt expliciet op beeldvorming rond seksualiteit en gewenst en ongewenst seksueel gedrag ingegaan. Jongeren worden prototypen voorgehouden van stoere mannen en kwetsbare vrouwen die al dan niet het gewenste seksuele gedrag vertonen. Door gebruik van de groep met jongens en meisjes kan gericht worden gewerkt aan bewustwording ten aanzien van **prototypering**. Jongeren kunnen hierdoor hun houding en handelen binnen een veilige context gaan veranderen. Ten negatieve ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag en ten positieve als het gaat om het respecteren en aangeven van grenzen.

De weerbaarheidstraining heeft, behalve beïnvloeding van **attitude, sociale norm en prototypering**, het verbeteren van de **eigen effectiviteit** en vergroting van de eigenwaarde van leerlingen tot doel. Zelfbeeld en eigen effectiviteit zijn bepalend voor de weerbaarheid van een jongere met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit de literatuur blijkt dat **eigen effectiviteit**, of waargenomen gedragscontrole, een belangrijke beïnvloedbare factor voor gedrag is (Ajzen, 1991; Bandura, 1986). Eigen effectiviteit is het vertrouwen in de eigen vaardigheden om bepaald gedrag in de omgang met anderen te vertonen.

Verondersteld wordt dat eigen effectiviteit als proximale determinant van 'geen seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen' of 'zich weerbaar opstellen tegen dergelijk gedrag' wordt bepaald door de distale determinant 'positief zelfbeeld' van een individu. **Eigen effectiviteit** en een **positief zelfbeeld** worden in de weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties gezien als een uitdrukking van weerbaarheid. Bij een laag gevoel van eigenwaarde en/of een lage eigen effectiviteit van de jongere is de weerbaarheid met betrekking tot het risicovolle gedrag minder. Dit resulteert in een verhoogd risico op het vertonen of ondergaan van het risicovolle gedrag, in dit geval seksueel grensoverschrijdende gedrag.

Uit effectiviteitsonderzoek (Lijster et al., 2016) blijkt dat Benzies & Batchies de attitude, normen en het vertrouwen in de eigen effectiviteit met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag bij jongeren verbetert. Zie ook onderdeel 4.1 onderzoek naar de behaalde effecten.

Uit onderzoek blijkt dat interventies die het gesprek tussen mensen op gang brengen over het positieve (gewenste) gedrag effectiever zijn dan die waarbij er eenzijdig een directe boodschap wordt afgeschoten op de gehele doelgroep (Meijs et al., 2012, Van den Putte, B., 2014). Benzies & Batchies doet juist dat: het gesprek tussen jongeren op gang brengen, zodat zij samen tot een groter bewustzijn en geïnternaliseerde motivatie voor positief gedrag komen. De visie van KiKiD is dat je de nadruk in interventies voor jongeren moet leggen op hun al aanwezige kracht en de keuzes die zij zelf in staat zijn te maken. Bij Benzies & Batchies krijgen jongeren -naast de herkenbare lastige situaties- vooral ook het positieve, gewenste gedrag te zien. Onderzoek wijst ook uit dat een positieve formulering van de boodschap effectiever is dan een negatieve (Moorman & van den Putte, 2008). In plaats van de nadruk te leggen op de risico's van grensoverschrijdend gedrag zien de deelnemende jongeren scènes waarin de jongeren

positieve alternatieven laten zien. Ook de discussies zijn erop gericht jongeren te stimuleren na te denken over alternatief positief gedrag. In de weerbaarheidstraining wordt met allerlei werkvormen vervolgens geoefend met dat positieve gedrag.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

- a) Doeswijk, M.N. & Martens, M. (2023). Procesevaluatie Benzies & Batchies. ResCon, Haarlem.
- b) Bij het onderzoek zijn de volgende meetmethoden ingezet:
  - Online vragenlijsten (leerlingen: N=1.062; docenten: N=138);
  - Focusgroep (leerlingen: N=5 focusgroepen onder N=22 leerlingen; jongerenexperts: N=1 focusgroep onder N=4 jongerenexperts);
  - Individuele interviews onder docenten: N=5 interviews met N=7 docenten.
- c) *Bereik*

De voorbereidende les van Benzies & Batchies is in 2023 355 keer gegeven. Daarmee zijn 8.165 leerlingen bereikt. De theatervoorstelling van Benzies & Batchies is in 2023 251 maal uitgevoerd verspreid over het hele land. Daarmee zijn 9.358 leerlingen bereikt. De theatervoorstelling is in combinatie met de weerbaarheidstraining 61 keer gegeven in 2023. Daarmee zijn 472 leerlingen bereikt.

Waardering

Zowel de leerlingen, docenten als jongerenexperts zijn over het algemeen zeer positief over Benzies & Batchies. Zo geven de leerlingen de theatervoorstelling een dikke voldoende met een 7,8 en docenten beoordelen de interventie zelfs met een 8,7. De meeste leerlingen geven ook aan dat de voorstelling op het goede moment is gegeven en vinden het makkelijk om over het thema te praten.

Veel leerlingen geven aan bekend te zijn met de informatie die tijdens de lessen en voorstelling wordt behandeld. Maar ze vinden het ook in het algemeen een belangrijk thema om aandacht voor te hebben. Verder geeft 42% van de leerlingen aan dat hun kennis door de voorstelling over het thema relaties en seksualiteit niet is vergroot. Vanuit de resultaten opgehaald via de docenten komt naar voren dat het erg belangrijk is om de stof expliciet te behandelen. Volgens docenten kunnen leerlingen zich overschatten en hebben zij minder kennis op het moment dat er op doorgevraagd wordt.

De leerlingen zijn minder positief over de voorbereidende les. Vooral de filmpjes die gebruikt worden in de les ervaren ze als ongemakkelijk. De ervaring van docenten is daarentegen juist heel positief over de voorbereidende les. Volgens hen reageerden de leerlingen overwegend positief op deze les, juist door de gebruikte films. Daarnaast is de voorbereidende les volgens de docenten een goede voorbereiding op de theatervoorstelling van Benzies & Batchies.

Zowel onder leerlingen, docenten en jongerenexperts is de waardering voor de theatervoorstelling van Benzies & Batchies hoog. De afwisseling in de opzet zorgt ervoor dat de leerlingen actief meedoen. Benzies & Batchies maakt het thema relaties en seksualiteit door gebruik te maken van theater op een laagdrempelige manier bespreekbaar.

Succesfactoren

- De opzet van de theatervoorstelling met het spelen van scènes in combinatie met nabesprekingen in kleine groepjes is een belangrijke

succesfactor. Jongerenexperts zorgen er in de nabespreking altijd voor dat de gesprekken over de inhoud van de scènes en de personages die het spelen gaan en niet over personen die de leerlingen kennen. Dit draagt bij aan de veiligheid om open over relaties en seksualiteit te kunnen praten. Vooral in combinatie met het maken van afspraken zorgt dit ervoor dat leerlingen zich veilig genoeg voelen om te delen wat zij willen. De samenstelling van de groepjes is hierin wel van belang. Leerlingen zouden graag met bekenden in het groepje zitten. Docenten geven juist aan dat sommige leerlingen beter niet bij elkaar ingedeeld kunnen worden.

- De thema's die tijdens de voorbereidende les en theatervoorstelling worden behandeld, zijn herkenbaar voor leerlingen en sluiten aan bij de belevingswereld. Vooral de scène in de theatervoorstelling over het doorsturen van de naaktfoto lijkt indruk gemaakt te hebben op de leerlingen.
- De inzet en rol van de jongerenexperts worden door de leerlingen en docenten erg positief gewaardeerd. Vooral hun neutrale houding in de groepsgesprekken is fijn. Ook werkt het goed dat de jongerenexperts niet veel ouder zijn dan de leerlingen zelf. Dat maakt het voor jongeren makkelijker om met hen in gesprek te gaan.

Verbeterpunten

- Uit de resultaten komt naar voren dat er in de interventie nu nog te weinig rekening wordt gehouden met leerlingen met een culturele of religieuze achtergrond waarin het niet gebruikelijk is om over relaties en seksualiteit te praten. Deze groep leerlingen lijkt de interventie minder positief te waarderen en voelt zich ook minder aangesproken.
- Er wordt door een aantal leerlingen concrete tips en/of handvaten gemist over hoe zij met bepaalde situaties om moeten gaan.
- Zowel in de voorbereidende les als in de nagesprekken bij de theatervoorstelling kan de anonimiteit van leerlingen vergroot worden.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

- Speel in op leerlingen met een andere culturele of religieuze achtergrond.
- Geef leerlingen concrete tips en/of handvaten.
- Vergroot de anonimiteit van leerlingen.
- Breng de voorbereidende les en aanvullende lessen nadrukkelijker onder de aandacht bij docenten.

Aanpassingen naar aanleiding van bevindingen:

- KiKiD is bezig om bij het team van jongerenexperts ook jongeren aan te trekken met een andere culturele / religieuze achtergrond. Tijdens de ramadan is bij de theatervoorstelling minstens één jongerenexpert met een islamitische achtergrond aanwezig zodat hij/zij de leerlingen 'gerust' kan stellen met betrekking tot de inhoud in relatie tot de regels van de ramadan.
- Leerlingen worden meer dan in het verleden gewezen op de mogelijke consequenties van het online delen van foto's. Ook worden ze gewezen op hulpinstanties, zoals helpwanted.nl en sense.info, inclusief uitleg waar deze organisaties bij kunnen helpen.
- Er worden in de groepsdiscussies afspraken gemaakt over respect voor jezelf en elkaar. Leerlingen worden erop gewezen alleen informatie te delen als ze dat echt willen en na te denken wat ze in de groep willen delen.
- De voorbereidende les en aanvullende les worden ook telefonisch onder de aandacht gebracht bij de docenten.

- a) Janssens, K, Lijster, de G.P.A. (2013). Procesevaluatie Benzies & Batchies / Ik hou van mij. TNOMovisie.
- b) De procesevaluatie bestond uit de volgende onderdelen:
  1. Onderzoek bij leerlingen via een vragenlijst (N=398), observatie (N=6 theatervoorstellingen + groepsdiscussies) en semigestructureerde groepsinterviews in het praktijkonderwijs en vmbo naar de ervaring en waardering van leerlingen voor Benzies & Batchies.
  2. Onderzoek onder docenten van scholen waar Benzies & Batchies is gehouden (N=13) via een vragenlijst om de bevorderende/belemmerende factoren voor landelijke implementatie te achterhalen.

Elementen die positief beoordeeld werden:

- Op de theatervoorstelling en de thema's wordt overwegend positief gereageerd (86% 'leuk', 81% 'leerzaam', 71% 'niet saai').
- De theatervoorstelling wordt in het algemeen beoordeeld als herkenbaar en realistisch (89% gaf aan dat de situaties die werden uitgebeeld ook in hun eigen leven zouden kunnen voorkomen).
- De interventie sluit zeer goed aan bij leerlingen met een cultureel diverse achtergrond.
- De weerbaarheidstrainingen worden in het algemeen leuker gevonden dan andere lessen en ook leerzaam. De thema's spreken de leerlingen aan. De weerbaarheidsdocenten zijn grappig, jong, opgeleid en bieden een veilige sfeer.

Elementen die als minder goed beoordeeld werden:

- Sommige leerlingen vinden de acteerprestaties en het taalgebruik wat overdreven. De kleding van de meiden in de theatervoorstelling sluit niet altijd aan;
- Voor klassen met uitsluitend autochtone leerlingen is het van belang om ook 'autochtone' rolmodellen in te zetten.

2. Het lesprogramma wordt door docenten met een rapportcijfer van voldoende tot zeer goed beoordeeld (min 6 – max 9,5; Mean = 8,3; Standaard Deviatie = 0.90).

- Bijna alle docenten vinden de doelstellingen van de interventie relevant.
- Bijna alle docenten vinden dat het lesprogramma aansluit op de behoeften en belevingswereld van zowel jongens als meisjes. Een enkele docent geeft aan dat het programma niet aansluit bij de behoeften van leerlingen met een migratieachtergrond en de belevingswereld van religieuze leerlingen.
- 75% van de docenten geeft aan dat de mogelijkheid van een subsidie meespeelt in het besluit om Benzies & Batchies te laten uitvoeren.

Aanpassingen naar aanleiding van bevindingen:

- Kleding vrouwelijke acteurs sluit nu beter aan op de werkelijkheid;
- Waar nodig (bijvoorbeeld praktijkgericht onderwijs) wordt gebruik gemaakt van meer visuele materialen (kleurkaarten/foto's van scènes);
- Bij samenstelling rolmodellenteam wordt meer rekening gehouden met verhouding autochtoon/allochtoon.
- Het handboek: de randvoorwaarden worden nu uitgebreid vermeld.

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

- a) Lijster, de G.P.A., Felten, H., Kok, G., Kocken, P. L. (2016). Effects of an Interactive School-Based Program for Preventing Adolescent Sexual Harassment: A Cluster-Randomized Controlled Evaluation Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 874–886.
- b) Het onderzoek werd uitgevoerd door TNO en Movisie en is gehouden onder leerlingen van 25 scholen. Op 14 van die scholen werd Benzies & Batchies Ik hou

van mij ingezet, op de andere 11 scholen niet. Er werden vragenlijsten afgenomen, een week voordat de interventie van start ging, drie maanden nadat deze was afgerond en nog eens zes maanden later. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 14 jaar en zij zaten op het praktijkonderwijs en vmbo. Het aantal respondenten was per meetmoment respectievelijk: 747, 694 (93%), 621(83%).

- c) Het programma blijkt een positief effect te hebben op de opvattingen van jongeren over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De houding, gehanteerde sociale normen en het vertrouwen in het eigen kunnen met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn verbeterd. Alle onderdelen (lesbrief, peer education, theater en vaardigheidslessen) werden op de 14 scholen (experimentele groep) uitgevoerd. Uit de procesevaluatie van de verschillende onderdelen bleek dat leerlingen de theatervoorstelling beoordeelden met het cijfer 7.8 en de trainingslessen met een 7.6. Vrijwel alle leerlingen gaven aan dat de situaties uit de voorstelling overeenkomen met de werkelijkheid. Ruim driekwart herkende zich in de straattaal die werd gebruikt. Slechts 7% van de deelnemende leerlingen vond het nog steeds lastig om tijdens de lessen over seks en relaties te praten. Met name leerlingen met een migrantenachtergrond hadden hier vaker moeite mee.

Om nog beter aan te sluiten op de doelen is de interventie op basis van het effectonderzoek op de volgende punten aangepast:

- Scholen kunnen het programma makkelijker naar hun roostermogelijkheden inzetten doordat het trainingsonderdeel nu modulair is opgezet.
- Scholen kunnen voor de bekostiging van het programma gebruik maken van vouchers en de CKV cultuurkaart. Daarbij investeert KiKiD voortdurend in subsidie-, donatie en sponsorrelaties om scholen nog extra tegemoet te komen in de kosten;
- De rol van de docent wordt altijd expliciet vooraf besproken. Het belang van de uitvoering van de lesbrief en de rol van de docent tijdens de andere onderdelen zijn vooraf helder. Er wordt zodoende actiever samengewerkt met de docenten/mentoren;
- De voorbereiding en nazorg op basis van de specifieke samenstelling en behoeften van de klas worden expliciet met de docent/mentor besproken;
- Bij het inplannen van de interventie in het rooster wordt goed gelet op het energie- en aandachtssritme van de leerlingen (bijvoorbeeld wel 2 en 3^e lesuur, niet na lunchpauze of op vrijdagmiddag).
- KiKiD heeft aanvullend digitaal lesmateriaal ontwikkeld, zodat de leerlingen meerdere jaren geactiveerd worden en de effecten op nog langere termijn gewaarborgd worden. Zie: <https://www.sterrenstof.nu/lesmateriaal/seksualiteit-relaties-identiteit>.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Inhoudelijk:

- Peer education/modelling: de attitude van deelnemers ten aanzien van SGOG verandert door effectieve overdracht van kennis (naar leeftijdsgenoten luisteren ze beter dan naar volwassenen/er vindt uitwisseling van ervaringen plaats i.p.v. eenzijdig informeren) en het adopteren van positief gedrag van leeftijdsgenoten. De jongerenexperts zitten dicht bij de leeftijd van de leerlingen en daardoor krijgen de leerlingen het gevoel dat ze met een oudere broer of zus aan het praten zijn in plaats van met een docent. De jongerenexperts worden naast leeftijd ook geselecteerd op basis van culturele en seksuele diversiteit. Hiermee wordt er een breed beeld van de Nederlandse maatschappij getoond aan de leerlingen en staan ze dicht bij de doelgroep.
- De jongerenexperts komen door theaterscènes met discussie tot een open gesprek over seksualiteit en relaties. Deelnemers worden bewuster van de attitude, sociale norm en prototypelingen die ze hanteren. Hierdoor dagen zij hun bestaande ideeën uit en komen ze tot een aangepaste, meer eigen houding ten aanzien van SGOG.
- Het programma wordt gevoed, ontwikkeld en grotendeels uitgevoerd door jongeren zelf. Hierdoor spreekt het de doelgroep direct aan en is het altijd actueel (thema's, taalgebruik en social media van dat moment).
- Timing en inhoud sluiten goed aan op de ontwikkelingsfase en behoeften van jongeren. De interventie is flexibel in te zetten naar de behoeften van de klas, waaronder het cognitieve niveau.
- Het vergroten van de eigen effectiviteit door weerbaarheidstraining: deelnemers leren omgaan met groepsdruk en media-invloeden.
- De combinatie voorbereidende en verdiepende lessen, theatervoorlichting/discussie en weerbaarheidstraining: deelnemers worden bewuster van grenzen en wensen en leren aansluitend gelijk wat ze praktisch (anders) kunnen doen, zodat situaties vaker verlopen op een manier die bij hen past.

Praktisch:

- Het niveau en de aard van de inhoud is flexibel; er kan direct op de behoeften van de doelgroep worden ingespeeld.
- Het programma is qua tijd, opbouw en inhoud goed in te passen binnen het bestaande curriculum.
- De samenstelling van het team van jongerenexperts is afgestemd op de (culturele) diversiteit van de doelgroep.

6. Aangehaalde literatuur

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Allen, L. (2014). Don't forget, Thursday is test[icle] time! The use of humour in sexuality education. *Sex Education* 14: 387-399.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action. A social cognitive theory.* Englewood Cliffs: Erlbaum.
- Bartholomew, L. K., Parcel, G. S., Kok, G., Gottlieb, N. H., & Fernández, M. E. (2011). *Planning health promotion programs; an Intervention Mapping approach (3rd ed.).* San Francisco: Jossey-Bass.
- Bendixen, M., Daveronis, J., Ottesen Kennair, L.E. (2018). The effects of non-physical peer sexual harassment on high school students' psychological well-being in Norway: Consistent and stable findings across studies. *International Journal of Public Health*, 63 (1), 3-11.
- Boer, M., Dorsselaer, S., Looze, M., Roos, S., Brons, H., Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., Bogt, T., Vollebergh, W. & Stevens, G. (2021). *HBSC, Gezondheid en Welzijn van Jongeren in Nederland.*
- Bonino, S., Ciairano, S., Rabaglietti, E., & Cattelino, E. (2006). Use of pornography and self-reported engagement in sexual violence among adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 3, 265-288.
- Boogaard, van den N., & Janssens, M. (2004). *Theater als methodiek voor seksuele voorlichting bij jongeren.* Tilburg: Wetenschapswinkel, Universiteit van Tilburg.
- Bouman, M.P.A. (2002). Turtles and Peacocks: Collaboration in Entertainment-Education Television. *Communication Theory*, Vol 12 (2), pp. 225-244.
- Brown, J.D., L'Engle, K.L., Pardun, C.J., Guo, G., Kenneavy, K., & Jackson, C. (2006). Sexy media matter: exposure to sexual content in music, movies, television, and magazines predicts black and white adolescents' sexual behavior. *Pediatrics*, 117, 1018-1027.
- Buijs, L., Hekma, G. & Duyvendak, J.W. (2008). *Als ze maar van me afblijven: Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam.* Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Cense, M. (2019). Navigating a bumpy road. Developing sexuality education that supports young people's sexual agency. *Sex Education* 19: 263-276.
- Cense, M., Grauw, S.D. and Vermeulen, M. (2020) Sex is not just about ovaries': youth participatory research on sexuality education in The Netherlands. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17: 8587.
- Chiodo, D., Wolfe, D.A., Crooks, C., Hughes, R., & Jaffe, P. (2009). Impact of sexual harassment victimization by peers on subsequent adolescent victimization and adjustment: a longitudinal study. *Journal of Adolescent Health*, 45, 246-252.
- Connolly, J., Josephson, W., Schnoll, J., Simkins-Strong, E., Pepler, D., MacPherson, A., Weiser, J., Moran, M., Jiang, D (2015). Evaluation of a youth-led program for preventing bullying, sexual harassment and dating aggression in middle schools. *Journal of Early Adolescence*, 35, 403-434.
- Dewaele, A. (2009). *Het discours van jongeren over gender en holebiseksualiteit. Over flexen, players en metroseksualiteit.* Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid – consortium UA en UHasselt.
- De Graaf, H. (red), Oldenhof, A., Kraan, Y., Beek, T., Kuipers, L., Vermey, K. (2024). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2023* externe link. Rutgers/Soa Aids Nederland.

- Doeswijk, M.N. & Martens, M. (2023). *Procesevaluatie Benzies & Batchies*. ResCon, Haarlem.
- Empelen, E. van, & Kok, G. (2006). Condom use in steady and casual sexual relationships: Planning, preparation and willingness to take risks among adolescents. *Psychology and Health*, 21, 165-181.
- Felten, H., Janssens, K., & Brants, L. (2009). *Seksualisering: "Je denkt dat het normaal is..."* Onderzoek naar de beleving van jongeren. Utrecht: MOVISIE.
- Frans, E., Franck, Th. (2010). *Vlaggensysteem: Praten met Kinderen en jongeren over seks en grensoverschrijdend seksueel gedrag*. Apeldoorn: Garant.
- Gibbons, F.X., Gerrard, M., Vande Lune, L.S., Wills, T.A., Brody, G., & Conger, R.D. (2004). Context and cognitions: environmental risk, social influence and adolescent substance use. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 1048-1061.
- Gibbons, F.X., Houlihan, A.E., & Gerrard, M. (2009). Reason and reaction: the utility of a dual-focus, dualprocessing perspective on promotion and prevention of adolescent health risk behavior. *British Journal of Health Psychology*, 14, 231-248.
- Goodson, P., Buhi, E.R., & Dunsmore, S.C. (2006). Self-esteem and adolescent sexual behaviors, attitudes and intentions: a systematic review. *Journal of Adolescent Health*, 38, 310-319.
- Gorrissen, M., Akehal, el, J., Weerman, F., Weger, van de, S. (2020). *Het fenomeen online seksueel geweld*. Nederlands Studiecetrum Criminaliteit en Rechtshandhaving. Amsterdam.
- Graaf, H. de, Berlo, W. van, Felten, H., Janssens, K., Brants, L., Nikken, P., Hoog, S. de (2012). *Onderzoek naar seksualisering, conclusies en aanbevelingen op basis van verschillende studies, uitgevoerd door Rutgers Nisso Groep, MOVISIE, Nederlands Jeugdinstituut en E-Quality*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft: Eburon.
- Graaf, H. de, Nikken, P., Janssens, K., Felten, H., & Berlo, W. van (2008). *Seksualisering: reden tot zorg? Een verkennend onderzoek onder jongeren*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep/Nederlands Jeugdinstituut/MOVISIE.
- Graaf, H. de, Egten, C. van, Hoog, S. de, & Berlo, W. van (2009). *Seksualisering: aandacht voor etniciteit*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep/E-Quality.
- Graaf, H. de, Borne, M. van den, Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Eburon.
- Haas, S. de, Berlo, W. van, Bakker, F. & Vanwesenbeeck, I. (2012). Prevalence and characteristics of sexual violence in the Netherlands, the risk of revictimization and pregnancy: Results from a national population survey. *Violence and Victims*, 27, 592-608.
- Hecht, M.L., Corman, S.R., & Miller-Rassulo, M. (1993). An evaluation of the drug resistance project. A comparison of film versus live performance media. *Health Communication*, 5, 75-88.
- Inspectie van het Onderwijs (2022). *Meldingen Vertrouwensinspecteurs in het Onderwijs*.
- Janssens, K., Schakenraad, W., Lammers, M., & Brants, L. (2009). *Seks: waar ligt de grens? Jongeren en docenten uit het Amsterdamse praktijkonderwijs aan het woord*. Utrecht: Movisie.
- Janssens, K., Felten, F., Frans, E. (2010). *Seksueel (grensoverschrijdend) gedrag: balanceren tussen openheid en normen stellen*. In: Groot, R. de, e.a. (2010). *Grensoverschrijdend gedrag van pubers*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Kolenz, K.A. & Branfman, J. (2019). Laughing to sexual education: feminist pedagogy of laughter as a model for holistic sex-education. *Sex Education* 19: 568-581

- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van. (2011). Het vervolg op 'Laat je nu horen!'. Universiteit Utrecht, Rutgers WPF.
- Lalor, K. & McElvaney, R. (2010). Child sexual abuse, links to later sexual exploitation/high-risk sexual behavior, and prevention/treatment programs. *Trauma, Violence & Abuse*, 11(4), 159-177.
- Lier, van. (2007). Effecten en resultaten van een peer-education interventie. *SOA AIDS Magazine*, jaargang 4, nummer 1.
- Lijster, de G.P.A., Felten, H., Kok, G., Kocken, P. L. (2016). Effects of an Interactive School-Based Program for Preventing Adolescent Sexual Harassment: A Cluster-Randomized Controlled Evaluation Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 874-886.
- Loket Gezond Leven. (2024). Cijfers en feiten seksuele gezondheid. Geraadpleegd op 15 februari 2024: <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/seksuele-gezondheid/cijfers-en-feiten-seksuele-gezondheid>
- Meer, T. van der (1995). 'Potenrammen' als rite de passage. Daders van antihomoseksueel geweld in beeld. Amsterdam: SAD-Schorerstichting/nisso.
- Meijs, M. J., van den Putte, B., & Zimbile, F. (2012). Het effect van interpersoonlijke communicatie op condoomgebruik bij jongeren met losse of beginnende seksuele relaties. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 40, 172-190.
- Mellanby, A.R., Newcombe, R.G., Rees, J., Tripp, J.H. (2001). A comparative study of peer-led and adult-led school sex education. *Health Education Research*, 16, 481-492.
- Moorman, M., Putte van den, B. (2008). The influence of message framing, intention to quit smoking, and nicotine dependence on the persuasiveness of smoking cessation messages. *Addictive Behaviors*, 33, 1267-1275.
- Naezer, M., Oosterhout, van, L. (2019). Sharing is caring? Leerlingen, sexting en de ongewenste verspreiding van sexy beeldmateriaal. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Naezer, M., Rommes, E., Jansen, W. (2017). Empowerment through sex education? Rethinking paradoxical policies. *Sex Education*, 17(6), 712-728.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021. Nationaal Rapporteur. Geraadpleegd op 20 december 2023: <https://www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/rapporten/2022/11/08/slachtoffermonitor-seksueel-geweld-tegen-kinderen>
- Pinto, D. (1999). Interculturele communicatie: dubbel perspectief door de drie-stappenmethode voor het doeltreffend overbruggen van cultuurverschillen. Houten: Stafleu en Van Loghum.
- Pomery, E.A., Gibbons, F.X., Reis-Bergan, M. & Gerrard, M. (2009). From willingness to intention: experience moderates the shift from reactive to reasoned behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 894-908.
- Ringrose, J., & Harvey, L. (2015). Boobs, back-off, six packs and bits: Mediated body parts, gendered reward, and sexual shame in teens' sexting images. *Continuum*, 29(2), 205-217.
- Schaik, E. van. (2005). Primaire preventie van partnergeweld onder jongeren. Literatuuronderzoek naar risicofactoren, inventarisatie en analyse van preventieprojecten, evaluatiestudie van Tiran-nie-soe. Utrecht: Trans-Act.
- Smart, K.L. & Csapo, N. (2007). Learning by doing: engaging students through learner-centered activities. *Business Communication Quarterly* 70: 451-457.
- Stephenson, J., Strange, V., Allen, E., Copas, A., Johnson, A., Bonell, C. Babiker, A., & Oakley, A. (2008). The long-term effects of a peer-led sex education programme (RIPPLE): a cluster randomised trial in schools in England. *PLoS Medicine*, 5, e224.

Strasburger, V.C., Jordan, A.B., & Donnerstein, E. (2010). Health effects of media on children and adolescents. *Pediatrics*, 125, 756-767.

Yu Li, M., Frieze, I., & Tang, C.S (2010). Understanding adolescent peer sexual harassment and abuse: using the theory of planned behavior. *Sexual Abuse*, 22, 157-171.

7. Praktijkvoorbeeld

Trailer voorstelling Benzies & Batchies:

<https://www.youtube.com/watch?v=U3fbp55myEw>

- KiKiD trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=nAI5rmD7QcI>
- Voorbereidende les:
https://www.lessonup.com/nl/lesson/3EwFoZF5SktQq4QLv?utm_source=app&utm_campaign=shared-lesson-app&utm_content=1700728374638&utm_medium=shared-link

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Kenniscentrum Sport & Beweging, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

